

Gary Shiftman Démoszthenész beszédeinek elemzése nyomán arra a következtetésre jut, hogy az athéni népgyűlésben egyértelmű volt a kapcsolat a tanácskozás konszenzusos normája és a kizáró retorika között. [...] Shiftman elemzéséből a következőket tudhatjuk meg.

1. Az egyik cél az, hogy érzékeltesse a helyzet súlyosságát, válságos állapotát hallgatóságával (a vehemens kirohanások és vádaskodások jelzik a tét nagyságát).

2. A másik cél azon kulcsértékek összefoglalása, melyekre vitán felül lehet hivatkozni.

3. A vehemens, kirekesztő retorika harmadik célja annak elemzése, hogy ellenfelei miért nem értenek egyet vele, mi a nézetkülönbség magyarázata, és hogy mi a folyamatos nézetkülönbség veszélye, tétje, kockázata.

4. Démoszthenész taktikája az volt, hogy nem ellenfeleinek a véleményét cáfolta meg, hanem őket árulással vádolta. Nem az ellenfelek nézeteivel van baj, hanem magukkal az ellenfelekkel – az ő erkölcsi integritásuknak a kétségbevonása a cél, hogy így erkölcsileg lejárassák, majd a vitából és a politikai közösségből kizárják őket. [...]

5. Paradox módon éppen ezzel a kombattáns és kirekesztő taktikával sikerül(t) Démoszthenésznek konszenzust teremteni. [...] A vezetőket meg kell bélyegezni mint árulókat, ez a „megtévesztett” tömegek utólagos csatlakozásának lélektani és logikai feltétele, akiknek a lojalitása az új konszenzushoz így visszamenőleges hatályúként értékelhető.

6. [...] A vesztes fél szónokának a népet megtévesztő bűnbakként való megbélyegzése teszi lehetővé [...] a vesztes addigi hívei számára, hogy következmények nélkül átálljanak az új konszenzus mellé (a tiszta és ártatlan nép fikciójának segítségével).

7. Ehhez az is szükséges, hogy sosem pártoskodó, hanem konszenzusos retorikát alkalmaz a szónok, azaz az egész nép nevében, az egész közösség érdekében lép fel; elítéli a frakciót, a magánérdekek melletti pártoskodást. Új patriótamítosz, új alkotmányos konszenzus konstruálása a cél.

Összefoglalva: Démoszthenész beszédeinek, retorikai eszköztárának elemzéséből azt tudhatjuk meg, hogy az új alkotmányos konszenzus nem deliberatív módon, a különböző nézetek higgadt racionális megvitatása révén jött létre, hanem éppen ellenkezőleg: az ellenfelek személyét erkölcsileg megbélyegző, kirekesztő patriótaretorikával, azaz a racionális, tárgyi-érvelő vita lehetetlenné tételével.